

01/2014

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA

TIIVISTELMÄ

Janne Salonen, Pekka Virtanen, Liudmila Lipiäinen,
Tapio Nummi ja Antti Saloniemi

Tutkintoja suorittaneiden nuorten työurapolut

Tässä tutkimuksessa analysoidaan kolmelta eri koulutustasolta tutkinnon suorittaneiden nuorten kiinnittymistä työuralle. Tarkastelussa on ensinnäkin opiskeluaikaisen työnteon yhteys valmistumisen jälkeiseen työntekoon – millaisia polkuja pitkin nuoret siirtyvät opinnoista työelämään? Toiseksi tarkastellaan opiskeluaikaisen työnteon yleisyyttä ja sitä, milloin työurat oikeastaan alkavat. Kolmanneksi tarkastellaan eri työurakiinnittymisen poluilla olevia nuoria tutkinnon suorittamisen jälkeen eri taustatietojen valossa.

Työuran pidentäminen on määritelty jo parin vuosikymmenen ajan yhdeksi keskeiseksi yhteiskuntapoliittiseksi tavoitteeksi. Keskustelu työurista ja niiden pituuksista on painottunut työuran loppupäähän. Työuria ei kuitenkaan ole vain vanhuuseläkeikää lähestyvillä, ja onkin perusteltua kiinnittää huomiota myös nuorempiin. Tämä tutkimus pyrkii nimenomaan herättämään keskustelua nuorten, alle 30-vuotiaiden, kiinnittymisestä työmarkkinoille tämän päivän Suomessa.

Suomalaiset siirtyvät nykyään vanhuuseläkkeelle keskimäärin 36 vuoden työuran päätteeksi. Tutkimusten perusteella työuran loppu on myöhentynyt ja tätä kautta työurat ovat pidentyneet. Sen sijaan työuran keskivaiheen tiivistymistä ei ole näkyvissä. Työuran alusta puhuttaessa pitäydytään usein käsityksessä, että ura alkaa tutkinnon suorittamisen jälkeen. Tosiasiassa työura alkaa useimmiten jo opiskeluaikana. Tulostemme mukaan ammattikorkeakoulututkinto ja ylempi korkeakoulututkinto suoritetaan keskimäärin 25–26-vuotiaana, jolloin työuraa on karttunut jo 4–5 vuotta. Ammattikoulusta valmistutaan keskimäärin 21-vuotiaana, ja myös ammattikoululaisten työura alkaa selvästi ennen valmistumista.

Kaikilta kolmelta koulutustasolta löytyy samanlaisia työurakiinnittymisen polkuja. Kehityspolkuanalyysi osoitti, että opiskelijat kiinnittyvät työelämään neljää erilaista polkua myöten. Kolmella polulla opiskeluaikaisen työnteon määrä vaihtelee, mutta valmistumisen jälkeen työuralle kiinnitytään työajalla ja palkalla mitattuna selkeästi vahvemmin kuin ennen valmistumista. Neljännellä polulla opiskeluaikainen työskentely on verrattain yleistä, mutta valmistumisen jälkeen tapahtuu jotain, mikä saa nämä nuoret etääntymään työmarkkinoilta.

Nimesimme polut seuraavasti: Kun työssäkäynti muuttuu intensiiviseksi vasta opiskelun jälkeen, luonnehdimme polkua perinteiseksi. Tälle polulle lukeutuu ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 30 prosenttia ja ammattikorkeakoulu- sekä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 13–15 prosenttia. Varhaiseksi nimitämme polkua, jolla työntekeä limittyä opiskeluun kiinteästi jo alusta alkaen. Tälle polulle lukeutuu ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 25 prosenttia ja ammattikorkeakoulu- tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista noin puolet. Lisääntyvällä polulla työssäkäynti lisääntyy koko opintojen ajan. Kaikilla koulutustasoilla tälle polulle lukeutuu noin kolmasosa nuorista. Neljäntenä esiin nousee katoava polku, jolla valmistumisen jälkeen työuralle kiinnitytään huonosti. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista tälle polulle lukeutuu 13 prosenttia ja ylempiltä koulutustasoilta seitsemän prosenttia.

Kaikilla poluilla on vaihtelevasti sekä miehiä että naisia. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista katoavalla polulla on enemmistö miehiä (55 %), ylempien tutkintojen suorittaneissa puolestaan naiset ovat enemmistönä (65 %). Sukupuolen mukaan tehtyjen analyysien mukaan miesten tutkinnon jälkeinen työurakiinnittyminen on jonkin verran vahvempaa, erityisesti jos mittarina käytetään palkkaa. Valmistumisen jälkeisinä vuosina naisten työurakiinnittymistä heikentävät työttömyyden ohella perhevapaat. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla on enemmän työttömyyttä kuin muilla. Vastaavasti perhevapaat ovat leimallisempia korkeammilla koulutustasoilla.

Kansainvälisissä vertailuissa suomalaiset korkeakouluopiskelijat erottuvat myöhäisellä valmistumisella. Aikaisemman tutkimuksen perusteella yksi syy myöhäiseen valmistumiseen on se, että opiskelijat käyvät töissä opintojensa ohessa. Tutkimuksemme mukaan kaikilla kolmella koulutustasolla opiskeluaikainen työntekeä onkin enemmän sääntö kuin poikkeus. Ammattikoulu- ja ammattikorkeakoulutasoilla intensiivinen opiskeluaikainen työntekeä ei ainakaan pidennä opiskeluaikaa tai sanottavasti viivästyä valmistumista. Yliopistotutkinnon suorittaneiden ryhmässä työnteon opintoja pitkittävästä luonteesta on sen sijaan jonkin verran näyttöä: varhaiselle polulle lukeutuvat opiskelevat noin lukukauden verran pidempään kuin muiden polkujen nuoret. Toisaalta opiskeluaikaisen työnteon intensiteetillä ei näytä olevan vaikutusta valmistumisikään. Kaikilla koulutustasoilla opiskeluaikainen työntekeä on yleisempää kesäaikaan kuin lukuvuoden aikana. Opiskeluaikainen työntekeä – sekä kesäisin että lukuvuoden aikana – yleistyy valmistumisen läheystyössä.

Eri poluille päätyminen vaihtelee koulutusaloittain: varhaisen kiinnittymisen polut ovat muita yleisempiä opetus- ja sosiaali- ja terveysaloilla ja katoavan kiinnittymisen polut ovat yleisiä

humanistisilla ja taidealoilla. Toisaalta suosituilta aloilta tulee paljon henkilöitä kaikille poluille, niin että esimerkiksi katoavalla polulla olevissa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneissa miehissä on eniten (21 %) tekniikan alalla opiskelleita, vaikka tämän alan opiskelijoista suhteellisen harva (3 %) päätyy katoavalle polulle.

Työmarkkinoille kiinnittyminen tarkoittaa käytännössä ammatin löytymistä. Tarkastelujakson lopussa vuonna 2010 valtaosa nuorista (85–91 %) kävi töissä. Valtaosa tutkintoja suorittaneista löytää omaa opiskeluaansa vastaavaa työtä. Tarkastelun perusteella kolmen hyvin kiinnittyvän polun nuoret ovat useimmiten joko täysiaikaisesti tai osittain työllisiä. Osalla nuorista työssäkäyntiin liittyy myös työttömyyttä ja vanhempainetuusjaksoja. Katoavan polun henkilöt sen sijaan ovat useimmiten yksinomaan työttömyys- tai sairausetuudella. Poikkeuksena ovat ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet: huomattava osa tähän ryhmään luokittuneista (38 %) on muuttanut ulkomaille. Heidän työurakiinnittymisestään on vaikeaa sanoa mitään lopullista.

Tarkastelimme myös työuran karttumista 26. ikävuoteen mennessä. Varhaisella polulla työuraa on karttunut ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla 6,9 vuotta ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla 6,8 vuotta. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden ero korkeampia tutkintoja suorittaneisiin ei ole erityisen suuri, sillä heillä työuraa on karttunut keskimäärin 6,3 vuotta. Ylemmistä tutkinnoista lisääntyvälle polulle ohjautuneiden työurat ovat koulutustasosta riippuen noin kaksi vuotta ja perinteiselle polulle ohjautuneiden noin kolme vuotta varhaista polkua lyhyempiä. Ammatillisen perustutkinnon osalta lisääntyvän polun ero varhaiseen polkuun on noin vuosi ja perinteisen polun 1,8 vuotta.

Käytännössä kaikille hyvin kiinnittyvien polkujen nuorille on karttunut työeläkettä työskentelyn perusteella (26-vuotiaaksi). Katoavalla polulla sen sijaan on henkilöitä, joille ei ole karttunut työeläkettä. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista heitä on 28 prosenttia, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 23 prosenttia ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 18 prosenttia.

Tutkinnon tason perusteella ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työurat ovat keskiarvolla mitattuna lähellä toisiaan, perinteisellä polulla työurat ovat käytännössä yhtä pitkiä (5 vuotta). Ylemmät tutkinnot suoritetaan suunnilleen samassa iässä. Ammattikoulusta valmistutaan tyypillisesti nuorena, joten työuran alku ajoittuu muita aikaisemmaksi. Katoavan polun henkilöillekin on karttunut työuraa, mutta selvästi vähemmän kuin muille.

Tarkastelun yhteenvedona voidaan todeta, että työurakiinnittymisellä mitattuna tutkinnon suorittaminen kannattaa. Tämä ei kuitenkaan koske kaikkia. Katoavan polun nuorista osa on vaarassa syrjäytyä, ja heidät pitäisi jo opiskeluaikana tunnistaa nykyistä paremmin. Tämän lisäksi tarkastelun ulkopuolelle jää joukko nuoria, jotka eivät jatka opintia peruskoulun tai lukion jälkeen tai jättävät opinnot kesken. Osa heistä löytää paikkansa työmarkkinoilta, mutta osa ei. Näitä nuoria on Suomessa jo kymmeniä tuhansia, liian paljon.

Lisätietoja:

Janne Salonen
Eläketurvakeskus
Sähköposti: janne.salonen@etk.fi
Puhelin: 029 411 2145

Pekka Virtanen
Tampereen yliopisto
Sähköposti: pekka.j.virtanen@uta.fi
Puhelin: 040 190 1608

Liudmila Lipiäinen
Tampereen yliopisto
Sähköposti: liudmila.lipiainen@uta.fi
Puhelin: 050 310 6170

Tapio Nummi
Tampereen yliopisto
Sähköposti: tapio.nummi@uta.fi
Puhelin: 040 190 1617

Antti Saloniemi
Tampereen yliopisto
Sähköposti: antti.saloniemi@uta.fi
Puhelin: 050 462 7394

Aineistotilaukset:

www.etk.fi > Julkaisut > Tutkimusjulkaisut >
Tutkimukset > Tutkintoja suorittaneiden
nuorten työurapolut
tai aineistotilaukset@etk.fi

ISBN 978-951-691-211-3 (nid.)
ISBN 978-951-691-212-0 (PDF)

ISSN-L 1236-3049
ISSN 1236-3049 (painettu)
ISSN 1798-7482 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 411 20
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 411 20
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus Finland
Telephone +358 29 411 20
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> julkaisut